

Kulturvandring på Stenungsön

© Ragnar Sandberg / BUS 2012

© Karin Parrow / BUS 2012

Kulturvandring på Stenungsön

Badorten Stenungsön började växa fram under mitten av 1800-talet. Två systrar, Betty och Malvina Kihlman, hade fångats av teorierna om att god hälsa uppnåddes bl.a. genom att bada i kallt eller varmt saltvatten och inandas frisk havsluft. Systrarna byggde badhus och sommarvillor för uthyrning och snart fanns också ett ståndsmässigt hotell med restaurang. Vid förra sekelskiftet bodde det 200-300 somrargäster på Stenungsön och i början av 1900-talet började ståtliga privatvillor att byggas, vilka än idag ger Ön dess speciella karaktär.

Göteborgskoloristerna är benämningen på en del av de konstnärer som studerade för läraren Tor Bjurström på Valands målarskola i Göteborg under 1920-talet. Gemensamt för dessa Bjurströmselever var att de lät färgen spela den viktigaste rollen i sina målningar.

Ivan Ivarson, Karin Parrow, Ragnar Sandberg och Erling Ärlingsson tillhör denna grupp och har alla bott på Stenungsön. De är idag bland de mest kända konstnärerna i Sverige. Även internationellt visas intresse för dessa färglyriker.

På Stenungsön har även andra konstnärer bott, såsom Einar Hylander, Karl-Axel Gadd, Märta Taube m.fl.

Välkomna att vandra på Stenungsön – av öborna själva även kallad Ön. Njut av miljön där kulturpersonligheter varit gäster eller sommarboende under många år.

Och tänk på

att husen är privata.

Där bor människor som

värdesätter integritet och hänsyn.

Göteborgskoloristerna
på Stenungsön:
Erling Ärlingsson, Karin Parrow
Ragnar Sandberg och Ivan Ivarson

Kulturvandring på Stenungsön i Stenungsund

I denna broschyr hittar du vägledning för promenaden. Stanna upp vid platserna som markeras med siffror på kartan, se vyerna, den vackra bebyggelsen och platser där konstnärerna skapat sina verk.

- 1 Parkering och informationstavla
1880-talshus för sommargäster
- 2 Badhotellet
- 3 Varmbadhuset – Färjetrafik och hyrbåtar
- 4 Kallbadhuset
- 5 Ragnar Sandberg
- 6 Slottet – Karin Parrow
- 7 Aschebergs allé, tidiga privatvillor
- 8 Villa Solbacken på Kihmans väg
skådespelerskan Gerda Lundequist
- 9 Parkering och informationstavla – Stenungsögården
Forsellska villan – operasångaren John Forsell
- 10 Sjöstigen
- 11 Erling Ärlingsson
- 12 På södra Stenungsön
Hawaii – Ivan Ivarson

12

1 Villa Vanahem och Skogshyddan

Villa Vanahem byggdes 1886 – ett flerfamiljshus med både lägenheter och enskilda rum som hyrdes ut till sommargäster. Man stannade oftast hela sommarperioden, juni-augusti vilket innebar att de boende på många sätt kom varandra nära.

Det var alltid liv och rörelse i huset och många tokigheter har passerat. Om väggarna kunde tala så skulle vi få höra mycket spännande och roligt.

Villa Skogshyddan byggdes sannolikt redan 1864 av grosshandlaren Carl Sirenus, Göteborg som då hade köpt ett större markområde på Ön. I samarbete med systrarna Kihlman utvecklade han verksamheten med sommargäster på ett mycket framgångsrikt sätt.

Huset var ursprungligen rektangulärt och efter hand tillkom utbyggnader av olika slag. Sin nuvarande karaktär fick det redan 1920, då arkitekten Sven Steen köpte fastigheten som sommarvilla för sig och sin familj.

Författaren Viktor Rydberg gästade huset en natt redan 1866. Långt senare, återkom han till Stenungsön, då han gift sig med fröken Susen Hasselblad – trogen sommargäst på Ön med sin familj.

Ången framför Vanahem blev under närmare ett sekel den naturliga platsen för midsommardans och lekar med blå bullätning. Så lekte barnen i generationer.

Familjen Steen framför Villa Skogshyddan

2 Badhotellet

Hotellet byggdes i slutet av 1860-talet och var navet för livet på Stenungsön genom alla år. De villor som uppfördes under mitten och slutet av 1800-talet hade minimala kök avsedda för frukost och mellanmål. Måltiderna måste därför intas på hotellet vare sig man bodde i villa eller hotellrum och i denna matsal serverades därför dagligen både lunch och middag till flera hundra sommargäster.

Gemensamt för sommargästerna på Stenungsön var att så många kom tillbaka år efter år. Sällskapslivet var livligt och man fick vänner för livet under dessa sommarvistelser. Inte minst barnen och ungdomarna fick kamrater och vänskapsbanden höll i generationer.

1969 revs hotellet, denna sommarkulturens medelpunkt. Nya regler för miljö- och hälsa satte punkt för verksamheten.

1902 gästade kung Oscar II Stenungsön. Även hans son Gustaf besökte Stenungsön då han var kronprins 1907, liksom hans sonson prins Vilhelm 1913.

Framnäs är hotellets första annex, där man kunde hyra lägenheter eller enkelrum. Huset var i hundra år ett tvåvåningshus med inredd vind och hade en atmosfär lik den på Vanahem. Det var enkelt, livligt och glatt. Alla hjälpte alla.

3 Varmbadhuset

Varmbadhuset byggdes i mitten av 1860-talet.

Badrum med badkar låg längs en korridor i bottenvåningen och på övervåningen fanns vattentankar och vedeldad panna. Havsvatten pumpades från viken utanför, upp till stora vattentankar där det värmdes upp. Det varma saltvattnet tappades sedan ner i badkaren.

Baderskorna var mestadels kvinnor från Stenungsund med omnejd och de uppskattades storligen av badgästerna genom att erbjuda varmbad i tång eller lera. Barnen badade förstås helst i havet men skickades emellanåt till varmbadhuset för att bli renskrubbade. Badrum och rinnande vatten var ovanligt men installerades i de privatvillor som byggdes från början av 1900-talet. Varmbadhusets verksamhet pågick in på 1940-talet. Sen byggde man om badhytterna till hotellrum.

Societetssalongen låg i norra delen av varmbadhuset, med salong för spel och tidskrifter. Den användes flitigt för soaréer, konserter, auktioner och basarer. Operasångaren John Forsell och hans skönsjungande gäster underhöll öborna här under flera decennier, bla när man behövde samla in pengar till olika ändamål, tex för att bygga en gemensam tennisbana 1926.

Varmbadhuset revs 2003. Privatvillan som byggdes på platsen fick uppföras under löfte att huset skulle få ett utseende snarlikt det gamla badhuset. Så blev det.

Societetshuset med dess altan i norra delen av varmbadhuset. I bakgrunden skymtar man kallbadhuset.

Både altanen och kallbadhuset finns i målningen nedan.

Havsvatten pumpades upp till varmbadhuset genom den vattenledning som syns till vänster om roddbåten.

© Ragnar Sandberg / BUS 2012

Sommarkväll, Stenungsön 1933
Målning av Ragnar Sandberg från hans drömska period.

Sandberg ger sin minnesbild av en sommarkväll på den stora altanen framför societetssalongen i norra delen av varmbadhuset. I fonden ser man kallbadhuset med de kända tornen och till höger över vattnet kan man skymta Sundets badhus.

Sandberg förmedlar i målningen en skön lugn sommarkväll men man kan även förnimma mystik och lustfylldhet i luften – verklighet eller bara en ljus dröm ?

Varmbadhuset med Gustafsberg snett ovanför, roddarbryggan med färjkarlens lilla hus, hyrbåtar och en roddare på väg därifrån.

Ro-Hans på väg över sundet.

Längs kajen låg enkla segelbåtar förtöjda under sommaren.

Dessa hyrdes ut till sommargästerna för dagsturer i farvattnen runt Stenungsön.

Färjetrafik och hyrbåtar

Färjeläget var en naturlig träffpunkt. Färjan som lade till här var den enda förbindelsevägen till fastlandet fram till 1959 då bron till Stenungsön stod klar.

Färjkarlen var en viktig person och Ro-Hans skötte detta uppdrag i 40 år från omkring 1875. Det lilla huset nära bryggan gav färjkarlen möjlighet att ta en paus emellanåt.

Villa Gustafsberg har troligen byggts i början av 1800-talet och blev sedermera en av de villor som hyrdes ut sommartid, både till sommargäster och hotellets personal.

4 Kallbadhuset

Flaggberget blev namnet på denna utsiktsplats. Här restes en flaggstång så att sommargästerna kunde hissa flaggan vid midsommar och andra högtidsdagar.

Kallbadhuset låg nedanför bergknallen – en viktig del i en havsbadort/kurort med kvalitet. Kallbad var dock ingen självklarhet när det ursprungliga badhuset byggdes på 1870-talet. Det bestod då av herr- och dambadhus med höga väggar runt om som skydd för insyn. Damerna badade för sig och herrarna för sig.

Villa Carlsborg byggdes 1852 som en första satsning på att utöka sommargästverksamheten. Där bodde flera familjer samtidigt, under långa tider nästan som storfamiljer. Samma gäster återkom år efter år och många var släkt med varandra eller goda vänner.

Villa Mont Alba byggdes sannolikt 10 år tidigare och kallades då Soldattorpet. Huset rustades upp då Carlsborg byggdes och hyrdes därefter ut till sommargäster under det nya namnet Mont Alba.

Villa Lugnet från samma tid byggdes av systrarna Kihlmans far för tillverkning av *Stenungsöbrännvin* – en lukrativ verksamhet, då det hade en mycket god smak! Nykterhetsaktivister satte stopp för verksamheten och huset byggdes om och hyrdes ut till sommargäster.

Kallbadhuset i början av 1900-talet.

Alla villor, badhus och ångbåtsbryggan äro belägna på östra sidan av Ön, så att de äro skyddade för väst- och sydvästvindar och som har, innan den kommer fram till bostäderna passerat genom skogen, hvadan man har den friskaste hafsluft, parad med skogsluft omkring bostäderna, från vilka man ser vattnet och ångbåtstrafiken.

Stenungsöns Hafsbadanstalt 1892

Stenungsund 1950

Ragnar Sandberg har målat en vy från Stenungsön in mot Stenungsund. Man ser familjens långa brygga, havet och den tidens byggnader vid Strandvägen.

I denna målning förenar han geometri med måleriet – karakteristiskt för hans konstnärsskap under 50-talet.

© Ragnar Sandberg / BUS 2012

Mont Alba och Carlsborg var bland de första villorna som hyrdes ut till sommargäster. På vägen går Vatten-Olle som bär ut vatten till sommarhusen.

Villa Lugnet där Stenungsöbrännvinet tillverkades på 1840-talet.

5 Ragnar Sandberg

1902 – 1972

Ragnar Sandberg är uppvuxen i Sandbergska huset i Stenungsund, där fadern hade affär. Han bodde och verkade också i Stockholm som professor i teckning vid Konstakademin och i måleri på Konsthögskolan.

Från 1966 till hans bortgång 1972 bodde han på somrarna med sin hustru Birgit Broms och dotter Helene på Stenungsön.

Ragnar Sandberg var unik på många sätt och konstnärligt låg han långt före sin tid. Under hela sin livstid försökte han utveckla sitt måleri i olika stilar. En del av hans målningar kan uppfattas som om de inte vore avslutade men Sandberg hade en tanke med det. I sina många intelligenta kompositioner med upplöst form och ovanliga men underbara färgkombinationer ville han få igång betraktarens fantasi.

Sandberg beskriver det bäst med egna ord:

En tavla borde vara en oavslutad möjlighet, som ger oss fria händer och lust att själva vandra vidare i den.

...

Seendet riskerar att låsas fast som tex i detta fall en kustbild. Det är mycket som inte kommer med såsom vinden, sältan, ljudet från vågorna m m. Då försöker jag komma åt det där genom att lösa upp det föreställande vilket kan göra att betraktaren själv kan skapa en känsla för miljön och i den kanske känna både vinden och lukten.

Ut mot Stenungsön, 1934

Målningen från Stenungsundssidan ut mot Stenungsön visar bl a det speciella rosa ljus som bara finns i Stenungsund, enligt Sandberg. Hans första intryck från hemorten Stenungsund var den slösande givmildhet som han menade att hav och himmel utövade där.

© Ragnar Sandberg / BUS 2012

6 Slottet

Slottet byggdes 1890 på gammal grund. 200 år tidigare hade Rutger von Ascheberg byggt en mangårdsbyggnad här efter att den gamla brunnit ner. Detta var Stenungsöns hjärtpunkt under många hundra år. Här låg ladugården och strax intill några små stugor, bl a Torpet och Drottningholm. Det var den enda bebyggelsen på ön och jordbruket var huvudförsörjning för gården. Man hade även kompletterande verksamheter som varierade från tid till annan – sillsalterier och trankokerier, båtvarv, brännvinstillverkning m.m.

Systrarna Betty och Malvina Kihlman ärvde gården efter sin far på 1840-talet. De fångades av tidens kurtortsidéer dvs att människor skulle må mycket bättre av friskt vatten och frisk luft. Systrarna rustade upp och hyrde ut gårdens stugor till familjer som kunde betala för sig.

Avkoppling i vacker miljö och bad i varmt eller kallt saltvatten blev snabbt ett eftertraktat nöje. En dansk författare uttryckte sig så: *Till Stenungsön reste folk för att bada för badens egen skull och icke för högfärd eller för att blifva förlovade (såsom i Marstrand).*

Drottningholm kan vara den äldsta byggnaden på Ön, troligen med ursprung i 1700-talet. Det var en anspråkslös stuga som köptes av en göteborgsfamilj 1917. Arkitekten på modet, Gustaf Elliot, ritade en helt ny skapelse med pelare vid entrédörren och mönstermurade skorstenar.

Mitt emot Drottningholm i hörnet av allén, ligger **Villa Wenzelsborg** från 1840-talet. Det blev sommargästernas tvättstuga, belägen vid den lilla dammen. Det var mycket att göra under sommarmånaderna, då sommargästernas linne skulle tvättas liksom alla deras vita kläder.

Torpet, strax norr om Slottet, byggdes på 1840-talet och hyrdes tidigt ut till sommargäster. Sjökaptenen Torsten Parrow och hans hustru, konstnärinnan Karin Parrow hyrde här på 1940-talet.

Breidablick uppfördes bredvid Slottet på 1890-talet för att ta emot fler sommargäster. Tidigt på 1900-talet var den berömde operasångaren John Forsell med sin växande familj årligen återkommande sommargäster.

På 1920-talet köpte Forsells en egen sommarvilla på ön och då bodde hans sångarelever på Breidablick.

Här ser vi 19-åriga sångarlöftet Jussi Björling (th) tillsammans med operasångaren Joel Berglund utanför Breidablick.

Karin Parrow

1900 – 1984

Var man född på Vinga som Karin Taube var, är det lätt att förstå att hon kände sig hemma nära havet. Det märktes i hennes val av boplatser i livet.

Hon utbildade sig för Tor Bjurström på Valand i Göteborg och på målarskola i Paris.

Hon hyrde på Stenungsön alla 30-talets somrar, gifte sig med sjökaptenen Torsten Parrow och 1939 köpte de ett sommarhus på Ön där de bodde med dottern Julia fram till 1946. Sen flyttade de längre ut i kustbandet till ett litet hus nära fyren Islandsberg på Skafthölandet.

Liksom sin bror, nationalskalden Evert Taube, var hon inte främmande för att se sig om i världen. Redan i 20-årsåldern var hon ute i Europa under längre perioder och arbetade bl a som au-pair i England och Frankrike. Föräldrarna uppmunttrade sina barns konstnärliga drömmar, vilket inte var så vanligt på den tiden, framför allt inte när det gällde kvinnor.

Karin Parrow valde måleriet och med en egen koloristisk stil blev hon snart uppmärksam och uppskattad. Hon inspirerades av Stenungsön och dess närhet till havet, bad och segelbåtar och utvecklade sitt måleri under hela sin livstid.

Målningen finns på Bohusläns museum i Uddevalla

© Karin Parrow / BUS 2012

Segelbåtar Stenungsön 1934

Karin Parrow har här en frisk och lite lös komposition där fantasin får fart när man ser startmärken, människor och segelbåtar. Hon beskrev i en intervju i slutet av sitt liv att Stenungsön varit en stor inspirationskälla när det gäller motiv. Hon tyckte också att Ön har en romantisk prägel, vilket man kan känna i denna målning.

7 Ekebacken och Gläntan

Aschebergs allé löper utefter den gamla bondgårdens åkrar och ängar. Allén är uppkallad efter härföraren Rutger von Ascheberg som på 1670-talet fick Stenungsön i förläning av Kronan. Han fick dock återlämna den tio år senare vid den Stora reduktionen, då Kronan behövde få in pengar efter alla sina krig. Många sommarvärdar köpte mark här i början av 1900-talet och byggde egna sommarvillor. Arkitekt Gustaf Elliot var sommarvärd sedan många år och fick i uppdrag att rita många av dessa villor under 1910-talet.

Villa Ekebacken byggdes av Carl och Ellen Flach, Göteborg, med stilmässig prägel av såväl jugend som klassicism. Huset har under åren rustats upp och renoverats med känslig hand och har idag fått tillbaka sin ursprungliga skönhet.

Villa Gläntan byggdes omkring 1915. Några år därefter köptes villan av Gustaf och Gulli Mellin, Göteborg och den fanns kvar i familjen i 50 år. Trädgården med såväl rosor som augustipäron sluttade ner mot den långgrundna viken. Där hade man, liksom många andra med strandtomt, en egen lång brygga med badhus längst ut.

Villa Ekebacken

Villa Gläntan

8 Villa Solbacken

Villa Solbacken byggdes 1912 av Alfred Dahlström, Göteborg och hans skådespelande hustru Gerda Lundequist-Dahlström. De hade träffats och gift sig i mogen ålder och förälskade sig inte bara i varandra utan även i Stenungsön. De köpte en stor bit mark på norra Öns högsta berg med vidsträckt vy ut över Askeröfjorden upp mot Svanesund där de lät bygga ett hus i nationalromantisk stil.

Gerda Lundequist var en av Sveriges mest framstående dramatiska skådespelerskor kring sekelskiftet 1900. Hon var verksam vid Dramaten och andra teatrar, mest i Stockholm och spelade ofta huvudrollen. Man skrev till och med om manus, så att den kvinnliga huvudpersonen fick större plats och handlingen kretsade kring denna. 1917 fick hon stort erkännande och mottog den kungliga medaljen *Litteris et Artibus* ur konungens hand.

När Gerda njutit av sin stjärnstatus ett antal år mötte hon sitt livs kärlek, gifte sig och lämnade sitt yrke. Hennes kommentar var att hon inte ville göra någonting halvdant! Nu ville hon vara hustru och ägna sig åt familjen. De adopterade en liten flicka som gjorde lyckan fullständig.

I början av 1920-talet dog dessvärre Gerdas man, Alfred Dahlström, högt skuldsatt och allt som tillhört honom såldes. Gerda återvände till teatern. Nu hade dock nationalromantiken inom teatern falnat och manusen var inte längre fyllda av magnifika kvinnogestalter. Hennes romantiskt realistiska spelstil hade blivit omodern och många av de roller hon utvecklat försvann ur repertoaren. Gerda fann sin plats bakom scenen, som teaterchef, regissör, lärare bla vid Dramaten, Musikhögskolan och Operaskolan.

Villa Solbacken på Kihlmans väg har stora granitstenar i husgrunden liksom i entréns pelare.

Gerda Lundequist-Dahlström engagerades vid kvinnliga folkhögskolan i Fogelstad. Där gav hon kvinnor mod att höja rösten, våga fatta beslut och lärde dem inse att kvinnan är mannens jämlike.

Hon hade en lång karriär inom teatern och dog 88 år gammal.

9 Forsellska villan

Forsellska villan byggdes 1916 på uppdrag av Bertel och Karin Koch från Göteborg. Huset byggdes med ett allmogromaniskt formspråk. Ursprunglingen var taket täckt av torv vilket innebar att det sommartid växte långt och kraftigt gräs på taket.

Tio år senare köptes fastigheten av operasångaren och nyblivne operachefen i Stockholm, John Forsell. Han och hans familj hade varit trogna sommargäster på Stenungsön alltsedan sekelskiftet och kunde nu äntligen trona i eget sommarhus. Glada vänner och kollegor från Stockholmsoperan gästade huset, för att umgås men även ta sånglektioner. Sången flödade ut från musikrummet på tredje våningen, till ackompanjemang från en stor flygel. Den hade arrendatorn lyckats bära upp för de smala, branta trapporna – på uppdrag av husets krävande herre.

I slutet av 1920-talet blev John Forsell övertalad av en god vän att ombesörja sångutbildning för en ovanligt talangfull, föräldralös tonårspojke. Med viss misstänksamhet tog han sig an 17-åriga Jussi Björling. Jussi kom till Stenungsön ett par somrar. Han kände nog mer samhörighet med ungdomarna på ön än med gästerna, de betydligt äldre operasångarna.

De båda yngsta barnen Lollo och Björn Forsell ärvde villan, men ingen av dem slog sig ner här. Huset såldes 1948 till Västsvenska Baptisternas Ungdomsförbund och omvandlades till ungdomsgård. Verksamheten har utvecklats genom åren – kristendomsskola, ridläger, seglingsläger, pysselgrupper för mindre barn, konserter, läger för barn från Vitryssland, midsommararrangemang och mycket mera.

Villan hette först Kochegården, sedan Forsellska villan och idag Stenungsögården.

Einar Beyron, Brita Hertzberg, Jussi Björling, Helga Görlin, Joel Berglund, Einar Larsson

John Forsell

10 Sjöstigen

Storeviken kallas Koviken av öborna själva, eftersom kor gått och betat här. Hit vandrade de tidiga sommargästerna på sina långpromenader, väl påklädda i långärmade klänningar och långa kjolar, hattar, fingervantar och gärna parasoll. Herrarna bar kostym med både väst, stjärkrage och slips eller kravatt samt stråhatt förstås. Allt var för att skydda sig mot de starka solstrålarna som gav så missprydande solbränna på kroppen. Här andades man in den friska havsluften som silats genom skogens täta barrträd, så som beskrevs i presentationen av Stenungsöns Hafsbadanstalt på 1890-talet.

De första ångbåtarna utvecklade persontrafik i allt större skala. Redan på 1860-talet blev Stenungsund en anhalt på dessa turer och några år senare lade de till vid Stenungsön. Detta speglar omfattningen av badortsverksamheten här.

Före broarnas och motorbåtarnas tid rodde och seglade man. Segling har alltid varit ett av de stora nöjena för sommargästerna. Många skaffade egna segelbåtar och man anordnade regattor med start från berget på Öns västra sida. 1920 bildades ett eget segelsällskap, Stenungsöns Segel- och Motorbåtsklubb, SSMK som under drygt 60 år arrangerade seglingar för såväl små som stora båtar.

Villa Westergården var en av de första villorna som byggdes ut mot havet på västsidan. Bengt och Karin Hesse lät uppföra denna åt sig och sin familj.

1954 såldes villan till Baptistförbundet som inlemmade den i sin ungdomsverksamhet vid Stenungsögården.

Kappsegling

Här har Karin Parrow sannolikt hittat inspiration i den regatta som SSMK årligen arrangerade på Askeröfjorden.

Hon har fångat alla båtarna på gång med sina manövrar och spinnakersättningar och dessutom har hon fått fram ljuset och en härlig kolorit.

© Karin Parrow / BUS 2012

11 Erling Ärlingsson

1904 – 1983

Värmlänningen Erling Ärlingsson älskade Stenungsön. Han bodde här i Skomakarviken nästan varje sommar under 1960 och 70-talen hos en god vän. Sin utbildning i måleri fick han som elev för Tor Bjurström på Valands målarskola i Göteborg och på Academie Scandinave i Paris.

Förutom måleriet hanterade Ärlingsson fioler och båtar mycket väl. När han besökte Västkusten – antingen som gäst hos Inge Schiöler på Koster eller hos sin gode vän på Stenungsön – tog de sig en sväng med båten ut bland öarna och målade.

Ärlingsson tyckte mycket om att måla motiv från västra Stenungsön ut mot Askeröfjorden. Där hände det så mycket. Där fanns havet med alla dess skiftande färger och ljus och alla båtar som passerade på fjorden gav honom stor inspiration.

Ärlingsson behärskade färgen och han använde ofta rena färger med högt klingande register, där durackorden många gånger blev härligt glädjefulla och lockande.

Ärlingssons egna ord om sitt måleri:

Jag försöker alltid i första hand tänka på hur jag skall bygga upp koloriten i en målning och det är väl därför många har kallat mig färgromantiker och med lite eftertanke är det kanske så det är.

Mot Askeröfjorden

Det här motivet är hämtat från Skomakarviken.

Det är västlig vind, det kan man se på riktningen på de två båtarna som är förtöjda vid boj.

Båtarna låg där hela 70-talet och Ärlingsson var säkert inspirerad av linjerna i den långa, vackra segelbåten – en Lady Helmsman som var unik på den tiden.

© Erling Ärlingsson / BUS 2012

Kvinnor och barn i Skomakarviken 1898. Platsen är lätt att identifiera, för den stora stenen som sticker upp till vänster i bilden finns fortfarande kvar.

Erling Ärlingsson i mållartagen.

Tor Bjurström undervisade på Valands målarskola i Göteborg 1920-1929. Han hade tidigare varit elev till Henri Matisse i Paris och tog med sig den expressionistiska färgläran till Göteborg och inspirerade på så sätt sina elever. Dessa Göteborgskolorister gav det svenska 1900-talsmåleriet en helt ny riktning.

12 Badviken Hawaii fd Övammen

I januari 1980 blev den stora Tjörnbron påseglad av en lastbåt och rämnade helt och hållet. Omedelbart byggdes färjeläge för bilfärjor – ett på Tjörn och ett i denna vik. Drygt ett år senare var Tjörnbron återuppbyggd och färjelägena revs. Stenungsunds kommun såg värdet i Övammen, som snabbt gjordes om till en badstrand med ett exotiskt namn – Hawaii – en succé.

Villa Elsvik uppfördes 1917-1918 av Axel Nordström, grosshandlare i Göteborg. Arkitekten Gustaf Elliot ritade en herrgårdsliknande villa i countrystil – större än alla andra villor på Stenungsön vid den här tiden. Ett elegant badhus med pelare byggdes på en klippa vid stranden, (se Ivan Ivarsons målning) och därtill en trädgårdsmästarestuga i skogen bakom villan. Några få år senare brann den stora villan av okänd anledning ner till grunden.

Villa Ljungbacken är en magnifik villa i nationalromantisk stil, ritad av bröderna Björn och Hans Hedlund, Göteborg. Huset byggdes 1911-1912 av Karl Erik Hasselblad, chef för kameratillverkaren FW Hasselblad & Co i Göteborg och sonson till företagets grundare. Här tillbringade sonen Viktor sina barndoms somrar – han som skulle bli världsberömd som konstruktör för den kamera som tog historiska bilder vid första månlandningen.

En vacker stenmur runt tomten och husets stengrund är allt som återstår av Villa Elsvik.

Villa Ljungbacken ligger högst upp på Lille Huvud, Stenungsöns sydostligaste hörn

Badhuset
Ivan Ivarson

Badhusbyggnaden, lik ett grekiskt tempel, blev med åren en känd symbol för södra Stenungsön.

Badhuset revs 1980, när Tjörnbron rasat efter att ha blivit påseglad och viken blev färjeläge.

Ivan Ivarson

1900 –1939

Ivan Ivarson var den store färgdyrkaren. Hans uttryck *Jag skulle vilja äta färgen* speglas i hans målningar från 1930-talet.

Han växte upp i Göteborg och kände tidigt att han ville uttrycka sig i teckning och måleri. Under flera år studerade han för Tor Bjurström på Valands målarskola i Göteborg.

Torgny Segerstedt blev Ivarsons mecenat och stöttade honom med resor till bl a Frankrike och Italien. 1928 fick Ivarson låna Carl Kylbergs hus i Köpenhamn. Kylbergs målningar inspirerade honom att driva upp koloriten på ett helt nytt sätt.

Han gifte sig med Märta Taube (syster till nationalskalden Evert Taube) och tillsammans fick de sonen Per. Familjen hyrde en liten stuga på södra Stenungsön – deras sommarhus under tre år. Ivarson har sagt att det var de lyckligaste åren i hans liv, även om de levde under knappa omständigheter.

Det var på Stenungsön som Ivarson blev den målare som vi idag betraktar honom som. På Ön upptäckte han det friska, rena bohuslänska landskapet och hur rikt det kan blomma. Här utvecklade han det uttryck i form, färg och teknik som präglar hans måleri.

Han träffade Ragnar Sandberg på Stenungsön. Sandberg fick ny lust för måleriet när han såg på vilket sätt Ivarson hade börjat använda färgen.

Badande flicka

Målningen finns på Göteborgs konstmuseum

I målningen kan vi se hur Ivan Ivarson behärskar färgen och ljuset. Han skildrar den varma sommardagen på Stenungsön – den vita båten med vind i seglen i kontrast mot de blå färgerna i havet och himlen, den nakna flickan i gul hatt, den varma sanden på stranden, inramad av grön och gul växtlighet.

Vid Skomakarviken, målning av Erling Årlingsson

© Erling Årlingsson / BUS 2012

Projektgrupp:

Marika Berglund, Gunvor Holmstedt, Micael Holmstedt – Stenungsön
Birgitta Lundh-Gitse och Karin Birkedahl – Stenungsunds kulturkontor

Innehåll i texter om Stenungsöns kulturhistoria – Marika Berglund
Innehåll i texter om Göteborgskoloristerna – Micael och Gunvor Holmstedt

Textbearbetning och grafisk formgivning: AnnaBerit Thorburn, Morlanda

Foto: Ingeborg Enander, Bohusläns museums arkiv och privata foton.

Stenungsund mars 2012 • Tryckt på IT Grafiska, Hisings-Kärra

Horisonter

har fokus på konst och konsthistoria
i Kattegatt-Skagerrackregionen.

<http://ikon-eu.org/kategori/horisonter>

I Horisonter skapar vi nya ramar för hur konstmuseerna kan arbeta.
"Det frånvarande verket" ska hämtas hem till den miljö där det är skapat
– ibland med hjälp av ny teknologi.

Stenungsön, Stenungsund i Sverige

är en gammal badortsmiljö att vandra i med spännande berättelser om
samarboende kulturpersonligheter, inte minst Göteborgskoloristerna.
Här finns platserna där de funnit motiv till många av sina målningar.

Telemark Museum i Norge

berättar kulturhistorien i det mytomspunna Telemark från högfjället
till havet. Edvard Munch och hans konstnärliga utveckling i kustbyn
Kragereø uppmärksammas.

Skagens Museum i Danmark

visar P S Krøyers målning Hip hip hurra i digital form.
Originalmålningen finns på Göteborgs Konstmuseum.

